

ที่มาที่ไป (ภาคต่อ)

สมชาย อินทศิริพงษ์, พ.บ.*

Schizophrenia

Schizo ออกเสียงว่า สะกิโซ เป็นภาษากรีกแปลว่า แบ่งแยก (to divide) ใช้ประกอบคำที่หมายถึงแบ่งแยก เช่น schizocyte (schizo + cyto = cell) หรือ บางครั้งเขียน schistocyte (schisto = split or cleft) หมายถึงเม็ดเลือดแดงที่แตกแบบผ่าซีกเป็นรูปหมวกเหล็ก (helmet) ในภาวะ microangiopathic hemolytic anemia ที่เรียกว่า MAHA blood picture

schizont (schizo + onto = being) หมายถึงระยะของเชื้อมาลาเรียต่อจากระยะ trophozoite เป็นระยะที่นิวเคลียสของเชื้อแบ่งเป็นหลายนิวเคลียส ประมาณ 8-24 เม็ด แล้วแตกตัวของมาลาเรีย

schizophrenia (schizo + phren + ia) หมายถึงโรคจิตเภท (เภทเป็นภาษาบาลีแปลว่า แยก เช่น สัมภคินี แปลว่า แยกสัมภคินีแบบที่คนไทยกำลังเป็นตอนนี้) แปลเป็นไทยอีกทีคือ จิตแตกหรือบ้า ที่เรียกว่าจิตแตก เพราะอาการที่สำคัญคือ ความไม่ต่อเนื่องหรือความไม่สอดคล้องของจิต เช่น ไม่รับรู้โลกของความเป็นจริง ไม่รู้ว่าตัวเองไม่ปกติ ประสาทหลอนทางหู (auditory hallucination)

Phren

เป็นภาษากรีก แปลว่า จิต ชีวิต ความรู้สึก ความฉลาด สมัยโบราณเชื่อว่า สิ่งทั้งหมดนี้มีศูนย์กลางอยู่ที่กระบังลม จึงเรียกกระบังลม (diaphragm) ว่า phrenic เช่น

phrenic nerve หมายถึงเส้นประสาทที่ออกจาก C3-C4 ไปเลี้ยงกระบังลม

subphrenic abscess ฝีใต้กระบังลม ที่อาจจะพบเป็นโรคแทรกซ้อนของการผ่าตัดในช่องท้องที่ระบายหนองออกได้ไม่ดีเท่าที่ควร

Costophrenic angle หมายถึงมุม 2 มุม ระหว่างชายกระบังลมต่อเนื่องไปที่ชายโครงแต่ละด้าน ที่พบบนแผ่นเอกซเรย์ทรวงอกในท่าหน้าตรงปกติเป็นมุมแหลม เมื่อกลายเป็นมุมป้านก็สงสัยว่าจะมีน้ำในช่องเยื่อปอด

Hysteria

มาจากภาษากรีกว่า Hystera แปลว่า มดลูก เช่น

hysterectomy (hystera + ectomy = excision) แปลว่าการตัดมดลูก

* กลุ่มงานอายุรกรรม โรงพยาบาลมหาสารคามราชสีมา จ.นครราชสีมา 30000

hysteria หมายถึงโรคประสาทชนิดที่มีอาการแสดงออกทางกายได้อย่างหลากหลายโดยเฉพาะอาการทางระบบประสาทเช่น อัมพาตตามส่วนต่างๆ ที่ไม่เป็นไปตามระบบประสาทที่แท้ เมื่อได้รับการเอาใจ โรคนี้พบมากในเพศหญิง สมัยโบราณเข้าใจว่าเป็นการเคลื่อนที่ของมดลูกไปตามส่วนต่างๆ ในหญิงสาว ๆ ที่ไม่ได้แต่งงาน ไปที่ไหนก็ไปเกิดอาการที่นั่น จึงเรียกว่า hysteria หรือ hysterical neurosis สมัยนี้รู้แล้วว่าไม่เกี่ยวกับมดลูก และผู้ชายก็อาจเป็นได้

ถ้าจิตใจเรียกร้องต้องการมาก ๆ และไม่ได้รับการตอบสนองและไม่จำเป็นต้องเป็นความต้องการทางเพศเท่านั้น

hysterical personality เป็นบุคลิกภาพแบบเรียกร้องความสนใจ ชอบพึ่งพาเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง

Rheumatology

Rheuma เป็นภาษากรีกแปลว่า การไหล (flux) หรือ สิ่งคัดหลั่ง สมัยก่อนเวลาคนเป็นโรค เกี่ยวกับข้อหรือเส้นเอ็นโดยเฉพาะโรคเกาต์จะเกิดอาการปวดตามข้อเท้า ข้อนิ้วเท้า เมื่อทำให้ข้อนั้นอุ่นขึ้น เช่นเอาเท้าไปทาบบนตัวทาสีให้อุ่นก็พบว่าบรรเทาเลย จึงเข้าใจว่าส่วนที่ปวดคงมีอะไรไหลมาอยู่ที่นี่ เมื่อทำให้อุ่นขึ้นของไหลนั้นก็ไหลไปที่อื่น อาการจึงหายไป เมื่อการแพทย์เจริญขึ้นจึงได้รับการยืนยันว่าสิ่งที่ไหลนั้นมีจริง เช่น ถ้าเป็นเกาต์ สิ่งที่ไหลคือ กรดยูริก เมื่อพิจารณาโรคทางรูมาโตชนิดอื่นก็ยังคงพยายามหาว่ามีสารที่เคลื่อนไหลในตัวหรือไม่ แล้วก็พบ immune complex ในโรค SLE

Rheumatoid arthritis และอื่น ๆ แต่ถ้าหาไม่ได้ ก็จัดโรคนั้น ๆ ให้อยู่ในกลุ่ม sero-negative spondyloarthropathy เช่น Reiter's syndrome, Ankylosing spondylitis ถึงวันนี้เราจะยังไม่พบสารที่เคลื่อนไหลแต่หวังว่าในอนาคตอาจจะพบก็ได้

นอกจากคำว่า Rheu แล้ว คำว่า rhea ก็แปลว่าไหลเหมือนกัน เป็นภาษากรีกเหมือนกัน เมื่อไปประกอบศัพท์คำใดก็ยังแปลว่าไหลอยู่เสมอ เช่น

rhinorrhea (rhino = จมูก) น้ำมูกไหล (runny nose) เช่น เป็นหวัดหรือภูมิแพ้

menorrhea ประจำเดือนไหล

otorrhea มีของเหลวไหลออกมาจากช่องหู เช่น cerebrospinal fluid ในรายบาดเจ็บที่ศีรษะ หมายถึงการฉีกขาดของเยื่อหุ้มสมอง

diarrhea อุจจาระเหลว (dia=through+rhea=flow)

steatorrhea (steato = fat + rhea) อุจจาระไหลออกมาเป็นไขมัน เป็นภาวะบกพร่องในการดูดซึมอาหารเนื่องจากร่างกายขาด lipase ซึ่งสร้างจากแหล่งที่สำคัญแห่งเดียวของร่างกายคือตับอ่อน เมื่อตับอ่อนอักเสบเรื้อรังจึงทำให้ขาดเอนไซม์ตัวนี้ได้

sialorrhea (sialo=saliva + rhea) น้ำลายไหล อาจเกิดจากการระคายเคือง หรือพบในภาวะ cerebral palsy ก็ได้ นอกจากเป็นปัญหาทางความสะดวกแล้วก็มีผลเสียต่อบุคลิกภาพด้วย

เอกสารประกอบการเรียบเรียง

Dorland's Illustrated Medical Dictionary. 26th ed. Philadelphia; WB Saunders company. 1982.